

פרשת ויקרא

שלמות בקיום רצון ה'

הָבָר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֹמֶרֶת אֲלֵיכֶם אָדָם בַּיְקָרֵיב מִבֵּם קָרְבָּן לְה־זְנוֹת הַבָּהֶמה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצָּאן תִּקְרִיבוּ אֶת קָרְבָּנֶיכֶם (א', ב')

ופירוש: "אדם כי יקריב מבם - בשיקריב. בקרבנות נדבה דבר העני".

מושאים אלו, כי פרשת ויקרא העוסקת בהלכות הקרבות - אינה פותחת בקרבן חובה או בקרבן ציבור, אלא דווקא בקרבן Nadba של יחיד. ולכאורה, מה טעם הדבר?

ונראה לומר, שכאשר מביא אדם קרבן חובה כחטא או אשם, וכן כאשר הציבור מביאים את קרבנותיהם - הרי שלא עומדת בפניהם כל ברירה אחרת... יתכן בהחלט, כי מרצונם החופשי - הם לא היו מביאים את הקרבן, אלא שחזקת עליהם מצוות התורה הקדושה.

לעומת זאת, כאשר אדם מביא קרבן Nadba מיזמתו ומרצונו החופשי - הרי שבכך הוא מעיד על עצמו כי אינו מסתפק בכך שיוצא ידי חובת המצוות, אלא שרוצה ומשתווק הוא להוסיף עוד ועוד בעבודת ה' יתברך, ולנהוג לפנים משורת הדין.

לפיכך, הקדימה התורה את פרשת קרבן Nadba לכל הקרבות האחרים, קרבנות החובה וקרבנות הציבור, כדי ללמד כי צורת הקרבן הרואיה והרצואה - הינה זו אשר באה לידי ביטוי בקרבן Nadba, ככלmor: הקודש ברוך הוא מצפה מאתנו להביא את כל הקרבות כולם בשמחה וברצון, לא רק כדי לצאת ידי חובה - אלא כדי להוסיף עוד ועוד בעבודת ה' ולעשות נחת רוח לפני יתברך!

עבודת הקרבות: ענוה

הָבָר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֹמֶרֶת אֲלֵיכֶם אָדָם בַּיְקָרֵיב מִבֵּם קָרְבָּן לְהֶזְנוֹת הַבָּהֶמה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצָּאן תִּקְרִיבוּ אֶת קָרְבָּנֶיכֶם (א', ב')

על מהותם של הקרבות, ועל הפעולה אשר הם אמורים לפעול בלב האדם - כבר הארכו רבוטינו. מהם הסוברים, כי עניינים של הקרבות היו להפגין את

כפירותנו באיליל העמים, בצדן ובבקור להם סגדו עמי קדם, ומהם סוברים כי מטרת הקרבנות למדנו ענוה ולהביאנו לתשובה, כאשר ניתן אל לבנו להבין כי כאשר נעשה לקרבננו - ראוי היה שיעשה לנו בעווננו, אלא שהיושב בשמות ריחם.

והנה, הוכחה לדעה זו השניה - יכולם אנו למצוא בדבריו של דוד המלך, שאמר בתהילים (נ"א, י"ז - כ"א): "ה' שפתוי תפחה ופי יגיד תהלתק. כי לא תחפש זבח ואתנה עולה לא תרצה. זבח אלקים רוח נשברה, לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה. הייטה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים. אז תחפש זבח צדק עולה וככליל, אז יعلו על מזבחך פרים".

שכן את דבריו של דוד המלך - נראה לבאר באופן זה:

דוד המלך מקדים לתפילתו את הפסוק: "ה' שפתוי תפחה ופי יגיד תהלתק", ומסביר כי מבקש הוא שיפתח ה' שפתיו ויאפשר לו להגיד תהילתו בפיו - "כי לא תחפש זבח ואתנה, עולה לא תרצה". כלומר: לאחר וכיוום אין אנו יכולים להביא קרבנותינו לפני יתברך - על כן מבקש דוד המלך שתתתקבל תפילתו במקומ קרבן. ומנהה.

ועוד מוסיף דוד המלך ומבהיר, כי כיום - "זבח אלקים רוח נשברה, לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה". כלומר: לאחר ומטרתם של הקרבנות הינה להביא את האדם לידי ענוה - הרי שמי שליבו שבור ונדכה רצוי הוא לפני הקב"ה כאילו הביא קרבן!

ומனין שמטרת הקרבנות הינה באמת ברכי להביא את האדם לידי ענוה, ולא ברכי לבטא את אפסיותם של האילילים כפי שישנם הסוברים כן? את זאת - מוכיחה דוד המלך בהמשך דבריו, כאשר הוא אומר: "הייטה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים, אז תחפש זבח צדק עולה וככליל, אז יعلו על מזבחך פרים".

כלומר: לאחר ולעתיד לבוא, כאשר תבנה חומה ירושלים, וכבר ערך העבודה הזאת מן העולם והאלילים כרות יCRTTON, יחפוץ ה' בעולה ובפרים - הרי שמקייננה הוכחה ברורה שמטרת הקרבנות הינה ברכי להביא את המקריב לידי שלות ותשובה, שכן אילו הייתה המטרה ברכי לבטא את איבוד האילילים - לא הייתה בה כל תועלת לעתיד לבוא כאשר האילילים כבר יחלפו מן העולם בללא הכוי...

בעל תפילה

דְּבָר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֹמֶרֶת אֲלֵיכֶם אָדָם בַּי יִקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לְהֵ'
מִן חַבְּחַמָּה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצָּאן פְּקָרִיבוּ אֶת קָרְבָּנְכֶם (א', ב')

ובש"ע (אורח חיים סימן צ"ה, ס"ד): "התפלה היא במקום הקרבן ולכך צורך ליזהר שתהא דוגמת הקרבן, בכונה, ולא יערב בה מחשبة אחרת - כמו מהשבה שפסלה בקדשים. ומעמד - דומיא דעבודה, וקביעות מקום - כמו הקרבנות, שכלי אחד קבוע מקומו לשחיטה ומן דמו. ושלא יחוין דבר ביןו לקור - דומיא דקרבן שהחציצה פסלה בינה לבין קלה. וראוי שייהיו לו מלבושים נאים מיוחדים לתפלה, בגון בגדי כהונה, אלא שאין כל אדם יכול לבזבוז על זה, ומכל מקום טוב הוא שייהו לו מבנים מיוחדים לתפלה ממשם נקיות".

הנה, באבודרהם מצינו שכטב (סדר תפילת שחירית של חול, אחר תפילת איןقالוקינו): "ודע, כי ש"ץ הוא עתה בזמן הזה במקום הכהן המקריב בזמן הבית".

פשוט איפוא, כי האחריות המוטלת על שליח הציבור כבده עד למאוד, ואין להקל בה ראש כלל וכלל. הוא לא רק חזן - אלא שליחם של כל הציבור כשם שהכהן היה שליחם של כל ישראל להעלות את קרבנותיהם לרצון על גבי המזבח! מעתה, כשם שהכהן המקריב על גבי המזבח מחויב היה להתרצה בכונתו לשם שמים, שם לא כן עלולה הייתה מחשבת הפיגול לפסול את הקרבן - כך מחויב שליח הציבור לרוץ את כל כוונתו בתפילתו על מנת שלא לפגל את תפילת הציבור חיללה!

ואמנם, החזן - מכונה 'בעל תפילה', למדנו כי צריך הוא להיות בעל-מדרגה בתפילה. כשם ש'בעל-חסד' הינו מי שהוא בר מעלה בחסד - כך בדיק גם באשר ל'בעל-תפילה'. אין די בכך שינויים החזן בקולו בסופי הקטעים... הוא צריך להיות 'בעל-תפילה' לאורך כל התפילה, להתפלל לאות ובמתינות, מילה במליה, בכל ליבו ונפשו, וזה אמן ראווי הוא להיות שליחם של הציבור ולהביא את תפילתם בפני שומע תפילה!

רחמנא ליבא בעי

וְאֵם מִן הַעֲוֹף עָלֶה קָרְבָּנוֹ לְהִ' וְהַקָּרֵיב מִן הַתְּרִים אָוּ מִן בְּנֵי הַיּוֹנָה
אֶת קָרְבָּנוֹ (א', י"ד)

הנה מוצאים אנו בעולת העוף, הדגשה מיוחדת: "קרבנו לה'", בשונה מעולות הבקר או הצאן - שם נאמר 'קרבנו' סתם, מבליל להdagish את המילה "לה". ונראה, דהנה העני, המביא את עולת העוף - עלול היה לחוש כי אין קרבנו נרצה כל-כך לפני ה', שהרי אינו מכובד ויקר כקרבנו של העשיר המביא קרבנו מן הבהמה או מן הצאן.

לפיכך מדגישה התורה כי לא כן, ובבהירה כי קרבן העוף - הינו לרצון לפני ה' לא פחות, ואולי אפילו יותר - מקרבנו של העשיר, שהרי כוונתו של העני הינה לשם שמים יותר מאשר העשיר המתפאר בקרבונו הנכבד, ואף העני מביא את קרבנו בשברון לב - וכבר נאמר (תהילים נ"א, י"ט): "זבחו אלקים רוח נשברה, לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה!"

ואמנם, כן מצינו שכותב רש"י על הפסוק (ב', א): "וַיַּנְפֵשׂ כִּי תִקְרִיב קְרֻבָּן מִנְחָה
לְהִ' סָולֶת יְהִי קְרֻבָּנוֹ וַיַּצַּק עַלְיהָ שְׁמָן וַיְנַתֵּן עַלְיהָ לְבָנָה" - "וַיַּנְפֵשׂ כִּי תִקְרִיב" - לא נאמר נפש בכל קרבנות נדבה אלא במנחה, מי דרכו להתנדב מנחה? עני! אמר הקב"ה: מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו". הרי לנו עד כמה גדול קרבנו של העני, אשר בעוד קרבנו של העשיר נחשב קרבן 'במאה' - הרי שקרבן בעני נחשב לו כאילו הקריב את נפשו!

חומרתו של החטא בשוגג

דְּבָר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאמֹר נֶפֶשׂ כִּי תְּחַטֵּא בְשָׁגָגָה מִבְּלֵ מִצּוֹת הִ'
אֲשֶׁר לֹא תִּתְعַשֵּׂנָה וְעַשָּׂה מִאַחֲת מִהְנָה (ד', ב')

ובהנחותם (ויקרא ז): "מהו: 'בשוגג'? למدرك של החוטא בשוגג – כאילו עבר על מצות ה'."

משמעות דברי חז"ל הינה, כי העובר עבירה בשוגג – מעלה עליו הכתוב כאילו עבר על כל מצות ה', ולא רק על החטא המסויים בו חטא. אלא שכלכורה הדברים מעוררים פליה, שכן הרי אפילו החוטא בمزיד – אינו נתבע אלא על אותה עבירה

מסויימת שבת חטא, ואם כן מודיע היה חמור דין של החוטא בשגגה יותר מהחוטא בمزיד?

ונראה, שהעובד עבירה בمزיד - הרי משמעות הדבר הינה שנכשל בחטא מסוים, מאחר ולא עמד לו כוחו לנגד תע吐ועי יצרו הרע, עד אשר הצליח היצר להפילו ברשותו. מעתה, ברור כי אין להאשים אלא בחטא זה בו חטא, שהרי אין כל קשר בין החטא הזה - לבין חטאים אחרים! יתכן בהחלט, שאליו היה יצור מנסה להשיאו לחטא בחטא אחר - לא היה עולה הדבר בידו, שכן הוא היה עומד נגדו ומכוינו!

לעומת זאת, כאשר אדם עובר עבירה בשוגג - הרי לא ניתן לומר שייצרו הרע הכניעו... הוא הלא בכלל לא ידע שהמעשה אסור, ולא היה לו אפילו הזדמנות להתמודד מול היצר! המשמעות של החטא בשוגג, הינו למעשה כי החוטא לא למד את ההלכות הנחוצות, ולפיכך הוא נכשל מבלתי דעת - אפילו מבלתי להלחם!

על כן, כאשר אנו מתיחסים אל אותו אדם - אנו מתיחסים אליו כמו שעבר על כל התורה כולה, וכמי שבעל לעבור על כל התורה כולה, שהרי אם אינו יודע את ההלכה ואינו חוזר עליהם - הוא פרוץ לחלוין, ואין לדעת היכן יכשל או כבר נכשל בעבר!

ואמנם, סיבה זו היא אשר עומדת מאחורי ההבדל בגישתה של התורה בין השוגג למזיד. החוטא בمزיד - מקבל עונש מלוקות, שכן למעשה, חטאנו נגרם בעקבות התגברות כוחות הגוף הנשלטים על ידי היצר הרע - על כוחות הנפש הנשלטים על ידי היצר הטוב, ועל כן, כדי לסייע ליצר הטוב במלחמה מכאן ואילך - יש להוכיח את הגוף ולסייעו בכך שלא ישוב עוד לכיסלה.

לעומת זאת, כאשר חטא האדם בשוגג - אין כל טעם להוכיחו... הלא החטא לא היה משומם תגבורת הגוף על הנפש - אלא משומם חוסר תשומת לב וחוסר ידיעה הנובע מרשלנות גרידתא! לפיכך, את החוטא בשגגה - מצווה התורה להביא קרבן לכפרה על חטאו, בכך שהקרבן על כל הכרוך בו - יעורר אותו להתבוננות יתרה במעשיו מכאן ואילך, על מנת שלא ישנה שוב מצב של חוסר תשומת לב מעין זה אשר הביאו אל מחוזות החטא מלכתחילה...

ומכאן עליינו למוד, כי חוסר תשומת לב - אינו מצדיק בשום אופן כל התרשלות שהיא בעבודת ה'... חובתנו הינה לשים לב, בכך שלא נכשל חיליה!

כאשר אדם אינו נותן את ליבו, או אינו לומד את ההלכות אשר נחוץ לו לדעתן בכדי שלא יכשל - הרי שההתביעה כלפי חמורה במיעוד, דוקא מאחר וחטא שכזה מתאפיין במידה גדושה של רשלנות, אשר מקומה לא יכולנה בחיקו של עובד ה'!

אנו צריכים איפוא להתבונן לפני כל מעשה שהוא עושים, לפני כל מחשבה שאנו חושבים, לבחון האם הם תואמים את רצון ה' - או חיללה להיפך! האם הם מותרים - או אסורים! האם הם כשרים - או לא! רק אם נחיה את כל חיינו מתוך התבוננות וחשבון - נוכל להמנע מהטעאים בשוגג, חטאיהם אשר חומרתם אינה קלה כלל ועיקר...

זבח אלוקים רוח נשברת

והביא את אָשָׁמוֹ לְה' על חטאתו אשר חטא נקבה מן הצאן ב شبבה
או שעירת עזים לחטאת וכפער עליו הכהן מחתאתו (ה, ו)

הנה מוצאים אנו כאן, באשר לעשי' שאין הכתוב מבשו על מחילת עונו -
אלא רק מצין את הכפירה שמכפר עליו הכהן בהקרבת הקרבן, בעוד בקרבנו של
הуни - שני תורים - מצוין במפורש: 'ונסלח לו', ואפילו בקרבן דלי דלות של מנחה
- מוצאים אנו כי התורה מפרשת שנסלח לו.

ונראה, על דרך מה שביארנו לעיל (א, י"ד) באשר לעולות העופ. שכן העשי' המביא קרבן בהמה לחטאתו - מרגיש את עצמו בטוח ומשוכנע כי נמחלו עונונותיו... העני לעומתו - אינו כה בטוח... הוא בהחלט חושש כי מאחר ולא הביא אלא קרבן עוף, או אפילו קרבן מנחה - הרי שאינו ראוי לכפירה, ולא ימחל עונו לחלוטין!

לפיכך, דוקא בקרבנו של העני מבקשת התורה להציג ולהבהיר כי נסלח לו מהטאתו אשר חטא, בדיקך כמו לעשי' - ואפילו יותר!